

Her bilimde olduğu üzere iktisat bilimi de basit gözlem ve çözümlenmelerle başladı, zamanla daha karmaşık iktisadi anlayışlar gelişti.

Küresel ekonomiyle ilişkisi bakımından ulusal ekonomi konusunda ilkel anlayış, “ticaretçilik” diye Türkçeleştirilebilecek merkantilizmdi. Ticaretçi anlayışa göre tüm masraflar kısılıp ticari kâr en fazlalaştırılmıydı.

Adam Smith’in yazdıklarıyla ifadesini bulan anlayışta mutlak üstünlükler kuramıdır. Buna göre kâr nihai amaç değil, düzenleyici bir araçtır. Amaç, ulusal gönenci artırmaktır. Bu doğrultuda her ulus diğerlerinden daha az masrafla ürettiği mallarda uzmanlaşıp kalanlarını ithal etmelidir.

Mutlak üstünlükler görüşünün eleştirisi David Ricardo’nun yazdıklarında ifadesini bulan karşılaştırmalı üstünlükler anlayışıyla geldi. Buna göre bir ulusun hiç bir sektörde mutlak üstünlüğü yoksa bile, yani her ürünü diğer uluslardan daha maliyetli üretiyorsa bile; diğer mallara göre maliyeti daha düşük olan mallarda uzmanlaşıp diğerlerini ithal etmesi her ulusun lehinedir.

Yirminci yüzyılın sonlarına doğru ağırlık kazanan anlayışta dinamik karşılaştırmalı üstünlükler kuramıdır. Buna göre bir ulus, teknolojik gelişme göze alındığında gelecekte şimdiki kayıpları karşılayacaksa statik karşılaştırmalı üstünlükler bakımından uygun olmayan mallarda uzmanlaşırsa orta ve uzun dönemde gönenci artar, aksi halde sürekli geriler.

Merkantalist anlayış sanayi öncesi çağa özgüdür. Mutlak üstünlükler, imalat sanayisinin ağırlık kazanmaya başladığı çağa özgüdür. Karşılaştırmalı üstünlükler, ranttan elde edilen gelirin üretimden elde edilen gelirin gerisinde kalıp sınıai üretime engel teşkil etmeye başladığı bir çağa özgüdür. Dinamik karşılaştırmalı üstünlükler, teknolojik gelişmenin imalat sanayinin önemini azaltmaya başladığı çağımızın anlayışıdır.

İktisadi anlayışın gelişimi, önceki görüşlerden daha isabetli, bu bağlamda üstün kuramların

ortaya çıkmasını sağladı. Bu gelişim boyunca, ilkel anlayış olan merkantilizm, uygulanması halinde her türlü gelişmenin önünde engel, hem global hem ulusal gönenci azaltıcı etki yapan bir anlayış olarak yargılandı.

* * *

Bir işveren, verdiği ücretleri azaltarak diğer işverenler karşısında kısa dönemde bir "üstünlük" sağlar. Bunu bir yandan pazar payını geliştirerek, diğer yandan azalttığı ücretlerden dolayı diğer işverenlerin talebini kısarak yapmış olur. Tek bir işveren yaptığında pek de hissedilir olmayan bu diğer işverenlerden tırtıklama durumu, iktisaden cezalandırılmazsa tüm işverenler aynı şeyi yapmaya başlar. Diyelim ki her işveren, ücretleri yüzde 10 kısıtı. Bu durumda toplam gelir, yüzde 10 kısılır. Tüm işverenlerin piyasası kısılır.

AYDIN BİR KARGA İLE TİLKİ

Lafonten'den bu yana devran hayli değişti
İlme verdi kendini şanlı karga milleti.
Atomlar atom değil, patlamıyorlar onsuz,
Keymbiriç'ten Harvord'a öncümüz Doktor Korvus!
Şan etti mi şanosu Kelektironik müzik
O da kandillerde bir! Sanatı sittirettik!
Dün gördüm tünemişti Mülkiyye'nin damına,
Tabiy ekonomistti iktisadın rağmına.

Dedim Or. Purofesör, kurtar şu memleketi!
Sermayenin dedi marijinal müsmiriyeti!
Ben ki tilkiyim diye postumu yitirmişim,
Ulan, böyle tekkeye her zaman postnişinim!
O ne kokuydu anam!Bu cins peynirlere pes!
Rokfellerle Kaşkaval ve Maraşalımız Keyns!

Madem en hızlı bile Aynşitayn'a muasır,
Hayatta en hakiki mürşit kargadır!
Can Yücel

Ücretleri azaltma işverenlerin tek tek tümünün kısa dönemli çıkarına gözüke bile orta ve uzun dönemde tümüne zararlıdır. Bunun için sermayedar sınıfın çıkarı, toplam ücretlerin kısılmasında değil tam tersine olanaklı en yüksek düzeye çıkarılmasındadır.

* * *

Düşük ücretle ve teşvikle birilerini istihdam etmek işverenlik değildir, onu her tüccar, hatta her vatandaş yapabilir. İşverenin sınıfsal görevi, merkantilist bir yaklaşımla kârı artırmak değil, sermaye süreçlerini yaygınlaştırıp sermaye artışına sağlam, gerçek temel oluşturacak gönenç artışını sağlamaktır. Bunu yapmıyorsa beceriksizdir (İng. *inefficient*) ve merkantilist anlayış iki yüz yıldır nasıl kötü yargılanıyorsa öyle yargılanmalıdır.

* * *

Bu yıl kabul edilen bir torba kanunla "işverenlerin rekabet gücünün artırılması ve kayıtlı istihdamın teşviki" amacıyla bazı düzenlemeler yapıldı. Bu gerekçe, tam anlamıyla merkantilist bir anlayışın yansımasıdır. Dinamik karşılaştırmalı üstünlüğe göre seçilmiş sektörlerde sonradan tazmin edilmek üzere yatırım teşvikleri verileceği söylenmiyor. Bu sektörlerde tekelci ya da oligopolist piyasa gücünün ve yozlaşmanın engellenmesi yoluyla rekabetçi ortamın sağlanacağı da belirtilmiyor. Tam tersine ulusun değil dinamik, statik anlamda bile karşılaştırmalı üstünlüğüyle alakası olmayan yozlaşmaya ve yoğunlaşmaya açık biçimde kaynaklar har vurulup harman savruluyor.

Bu tür yasaların, imzalanmış olan hangi uluslararası anlaşmaya aykırı olmaması olanaklıdır diye soramadan edemiyor insan.

* * *

Batakhanede çalışanların gelirleri düşüktür. Yaşama ve çalışma koşulları kötüdür. Riskler ağırlıklı olarak çalışanların üzerine düşer. Kâr oranları yüksektir ama düzenli değildir.

Gelişmiş sermaye toplumlarında, çalışanların ücretleri yüksek, yaşama ve çalışma koşulları iyidir, riskler de üzerlerine kalmaz; kâr oranları ise düşüktür. İstikrarlıdır.

Kâr oranlarının düşüklüğü ya da yüksekligi yatırılmış sermayenin büyüklüğüne bağlıdır. Ayrıca 1000 dolarlık yıllık gelir getiren bir işletmenin değeri, genel kâr oranı yüzde 10'sa 10000 dolarken yüzde 5'se 20000 dolardır. Kâr oranının yüksekligi toplam kârların yüksek olduğu anlamına gelmediği gibi varlıkların düşük değerlendirilmesine neden olur.

* * *

Nominal ücretler arttığında bu, doğrudan bir gönenç artışı anlamına gelmez. Ücretliler daha önce tükettiklerini daha yüksek fiyatlarla tüketirlerse nominal ücret artışı kadar enflasyon olur ve gerçek ücretler olduğu yerde kalır. Fiyat artışı, ithalatla baskılanabilir. Bu durumda da cari açık çıkar, varsa artar. Geçici gönenç artışı yaşansa bile bunun ulusal üretimde gerçek dayanağı yoktur. Sonunda cari açık kısılmaya başladığında gönençteki gerileme vahim olur.

Nominal ücretlerin artışının gerçek ücret artışına kalıcı biçimde yansımaları, üretim yapısının ülke ve çağın koşullarıyla uyumlu hale gelmesiyle olur ki buna da dinamik karşılaştırmalı üstünlüklere göre üretim denir.

* * *

İşveren yerine konulmuş ve konuşmalarından anlaşıldığı kadarıyla akli sanayi öncesi koşullara göre çalışan bir tacir, 2016 yılında asgari ücretin yüzde 30 oranında artırılmasının, uygulanan kısmi hazine desteğine rağmen şok etkisi yarattığını ve bu durumun işsizliği artıran bir faktör olduğunu iddia edip "dolayısıyla şunu vurgulamak istiyorum, itirazımız işçinin cebine daha fazla para girmesine değil, artış maliyetinin tamamına yakın kısmının

işverenin üzerine bırakılmasınadır” demiş.

Evet, Türkiye hep geri kalıyor. Mesulü kimdir diyenler, gözlerinin önünde duranı görmüyorlar.